

ספר

אמת ודעת

טללי אורה ואורחות אמת למשכיל בעבודת ה'
לפתוח שערי דעת ותבונה בנתיבות העבודה והחסידות

...

מאמרים ושיחות שנאמרו על ידי
מורינו הגה"ח רבי אברהם מרדכי אלטר שליט"א
בן מורינו הגה"ח רבי יהודה אריה זצ"ל

אדר תשפ"ג
ירושלים

מהדורת מלניק

אמת ודעת

כל הזכויות שמורות

הוצאה לאור:

בית העורך

beithahorech@gmail.com

עריכה ראשית:

הרב אברהם מרדכי טאומן

אדר תשפ"ג

מכתב ברכה

בה"י

שלחי שבט פ"ג לפ"ק

הובא לפני תכריך כתבים שנאספו מתוך שיעורים וחבורות שנאמרו במקהלות, וכבר אמרו ומתלמידי יותר מכולם, וכאן הפליאו להוציא מתוקן וברור יותר מהנאמר, ואם ישאל השואל הרי הדברים כתובים בספרי הקדמונים, אודה ולא אבוש כי איני ראוי רק ממיעוט ערכי הוצרכתי לבאר לעצמי הדברים בפשטות ושפה ברורה, ואמרו לי כמה ידידים שיכול לבוא מזה תועלת לכן לא מנעתי עצמי מדבר, ועתה הפליאו הידידים ותלמידים בחן והדר לבאר באר היטב שזה לכל נפש.

וידוע כי "אנכי" פתיחת התורה, "מאימתי" פתיחת המשנה, "תנא היכי קאי" פתיחת הגמ', והם ר"ת אמת, כי אמת מראשית עד גמירא אות ראשונה אמצעית ואחרונה, ויש להוסיף ברמזיא השורש, אנכי ה"א, מאימתי המשך הידיעה ע"י יגיעה ושאלה מאימתי, ות' סוף האותיות תנא היכי קאי, מקום המעמד שמשתנה לפי מיעוט הדורות להמשיך שם ידיעת אנכי, וזה נרמז בשם הספר שנתנו העורכים שיחי' אמת ודעת, כי דעת אותיות דע ת', להמשיך הידיעה עד מטה. עבודת וידעת והשבות אל לבבך, וכפי מיעוט הלבבות מטה כן צריך התפשטות הדעת, וזו עבודתינו בדורות הללו.

גם ירמזו כי הדברים משולבים מתורת רבוה"ק לבית גור ששורשם מקאצק ולמעלה שעמלו בנקודת האמת, ויש הרבה מדברי השפ"א בלולים כאן, ומאידך גם מספרי הדעת דמהר"ל רמח"ל ובעל התניא, הרי חיבור אמת ודעת.

מיבותא לשקיא הר"י מלניק שעמד מאחרי ספר זה לרגל כניסת בנו משה לעול תו"מ, וכבר הוחזק גברא ומשפחתו אביו ואחיו להרבות פעלים לכבוד בית אבא, כמו"כ ידידי רא"מ מאומן ששם לילות וכוחות למעלה מעבודת ימים ועריכה למען יצא דבר נאה ומקובל, יבורכו מן השמים לראות אמת ודעת ביוצ"ח ומעשיהם, וכן שאר העוסקים במלאכה.

ויה"ר שתמלא הארץ דעת עד שלא יצטרכו זה לזה, מכל לב יבקע שחר אורו, נדעה נרדפה לדעת את ה', במהרה בימינו אמן.

בתלם לא יצא מנשה י.
אברהם זל כהנא ימים כ"ז
אברהם מרדכי סן לאאמיר
משה יצחק מר"י ז"ל

פתח דבר

ישמחו המבקשים ויגילו הצמאים לדבר ה', בהיגלות אור יקרות לקט מאמרים מתוך שיחותיו המאירות של פה מפיק מרגליות פע"ח פא"מ מורינו הגה"ח רבי **אברהם מרדכי אלטר שליט"א**, בן מורינו הגה"ח רבי יהודה אריה זצ"ל, ונכד רבינו מרן הפני מנחם מגור זצוקללה"ה והגה"ק בעל משנה הלכות זצוקללה"ה, דברי **אמת ודעת** למבינים בעם החפצים להעמיק בדרכי פנימיות העבודה.

הספר ערוך מתוך מאות שיחות ושיעורים שנאמרו לאורך השנים בהזדמנויות שונות, בהיכלי התורה, בישיבות הקודש, במעמדים מיוחדים ובעיתות רצון וחדוותא.

השתדלנו בספר זה ללקט מגוון שיחות שונות מכמה עניינים, מעט מזעיר מתוך שלל אוצר השיחות, כולן מבוססות על מחשבת העבודה לרוממות הדעת והארת האמת, ולהביא המעיין למחשבה עילאית להרחיב אופקיו הרוחניים לפתוח שערי הדעת ולהפיח רוח חיים, עד שיערב לו ידיוותך מנופת צוף וכל טעם. לעומק דקות העניינים, השתדלנו לפשט ולהרחיב במקומות הקשים, ולאורך כל החיבור אימצנו שפה שווה לכל נפש, על מנת שירוץ הקורא ושיהיו הדברים קולחים ומאירים נפש. גם בעניינים הקשורים לפנימיות התורה, פתחנו הנושאים וביארנו הרעיונות, במידת הנצרך להבנת רצף הדברים ושורשם.

שם הספר נקרא '**אמת ודעת**', יען כי כולו דברי דעת לכוון אל האמת, וגם מרומז בו שם הרב המחבר שליט"א, וכדרך השזורה במאמרי הספר, במועצות ודעת, להודיע קושט אמרי אמת.

חלקו הראשון של הספר עוסק בעיקרי ושורשי הדברים, מאמרים אשר יש בהם להעלות את אור האמת, וביאור דרכי וענייני עבודת ה', ומשם פונה הוא והולך במאמרים אשר יש בהם הדרכות והוראות למעשה, בבחינת דעת אשר כידוע הוא בבחינת חיבור וקישור, 'לדעת מה יעשה ישראל', ויקום על ידיהם 'בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע אותו'.

ברכות שמים ממעל לידידנו הרבני הנכבד הרה"ח ר' ישראל אברהם יעקב מלניק שליט"א, אשר נדבה לבו אותנו להוציא לאור עולם את ספר נכבד זה, לרגל היכנס בנו הבה"ח כמר משה הי"ו לעול תורה ומצוות, וכמסורת אביו הרבני הנכבד הנגיד המפואר הרה"ח ר' מאיר מלניק שליט"א, אשר נודע במפעלותיו הברוכים, חכם לב יקח מצוות, להגדיל תורה ולהאדירה, ולהרבות הדעת והאמת. זכות התורה וההתעוררות הלב והנפש, תעמוד לו ולמשפחתו לברכה והצלחה בכל אשר יפנו, ויראו נחת מכל יוצאי חלציהם, בבריות גופא ונהורא מעליא, וכל טוב סלה.

התודה והברכה לכל אלו שסייעו לנו, בעצה ובהכוונה, בארגון החומר ובעריכתו, ובייחוד לרבנים הנכבדים, הרה"ג ר' אריה לייב גולדשטוף שליט"א, על התמסרותו בעריכתו את כלל השיחות בשום שכל ושפה נעימה, הרה"ג ר' בנימין כהן שליט"א, על עבודת הביקורת, ההכוונה והעצות המועילות, ואשר היה לעזר רב בכל תהליכי הוצאת הספר, הרה"ג ר' ישראל אלברט שליט"א, אשר סייע רבות בעריכת הדברים, הרה"ג ר' אברהם מרדכי טאומן שליט"א, העורך הראשי, אשר הגה את כל המפעל הקדוש, האיר והעיר בכל הנדרש, ערך וניפה, ביאר והעיר, ברוב כשרון ובטוב טעם, להוציא דבר מתוקן תחת ידו.

זאת למודעי כי הדברים נכתבו ונערכו על פי אשר נרשמו על ידי השומעים, ולרוב תלויים הם באבנתא דלבא ובסגנון כתיבתם של העורכים, ואם שגינו – איתנו תלין משוגתנו.

בטוחים אנו כי הנכנסים בשערי הכרך ימצאו בו מן החידוש, דברי טעם ודעת, ויהיו להם הדברים להחיות נפש ולהאיר הנשמה, באור האמת ובנתיבי העבודה והחסידות, ותקוותנו כי אכן יפעלו הדברים על הלב, להטותו לעבודת הבורא, ולגלות האלוקות בקרב כל.

בהודיה על העבר ובקשה על העתיד, לזכות ולהמשיך את מפעל קודש זה, ובתפילה שנזכה בקרוב לקיום 'ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים', בביאת גואל צדק, בב"א.

אדר תשפ"ג
העורכים

תוכן עניינים

ז	מה תיתן לי ו'אנכי' הולך ערירי.....	עבודת האדם לגלות שכינה במציאות הגשמית
כג	ושכנתי בתוך בני ישראל.....	מהותו של המקדש - ציווי הבורא, ובבניית המקדש הפרטי
לו	סבור למיבני בעין עיטם.....	השאיפה לשלמות בזמן ההתחלה, והדאגה בהמשך לכל הכלל
מג	"עולם המושגים" של הבריאה.....	"עולם המושגים", וביאור כיצד מעשי האדם משפיעים על הבריאה הגשמית
נד	חלקי הנשמה.....	נפש ורוח ונשמה מול מחשבה ודיבור ומעשה וקידוש הפעולות הגשמיות
ס	לבושי הנפש.....	ביאור לבושי הנפש וכח ההתמודד, הכנה למצוה ולראש השנה בפרט כח ההרהור, ושמיעה מול ראייה
ע	כל מצוותיך אמונה.....	יסודות ודרכי עבודה בקניית האמונה, החקירה והאמונה הפשוטה, השגחה פרטית ועוד מענייני אמונה
פד	חיבור הפרט אל הכלל.....	מימוש השאיפה הגדולה על ידי מעשים קטנים, שלימות הכלל וחסרון הפרט
פט	בא בימים.....	מהות הזמן ויחסו הפרט והכלל בו התיקון המיוחד בכל רגע מהזמן
צח	ימי חיינו.....	משמעות החיים שמדי יום, תפקיד השינה וחיווק להשכמות שחרית
קג	כח י"ג המאחד.....	שלמות הי"ב הנגרמת על ידי הי"ג שאינו קבוע

עשרת המידות בנפש האדם	קי
תהליך גאולת הנפש וכלל מידותיה והקבלת עשר מידות לעשר המכות	
המעשה רז והבינה אור	קיא
מחשבה עצמית, והכנה לראש השנה	
כדרכנות ומסמרות נטועים	קכד
השפעת לימוד התורה על תיקון המידות, וההקדמה למען התורה	
לא בשמים היא	קל
דרכי קנין התורה, בהתגברות ובשאיפות גבוהות והתענוג והאור שבאים אחר היגיעה	
הלומד ואינו חוזר למה הוא דומה	קלז
הדרכה לחזרות מועילות על הלימוד, רגש השייכות, ספיגה פנימית ריבוי החזרות ותכיפותן, והפחד לאבד מלימודו	
ויאמר הנני	קמה
התבטלות גמורה לקיום רצון ה'	
מעשה איש ופקודתו	קנד
מימוש התפקיד הייחודי של האדם בתיקון העולם מול שמירת כלל המצוות, ובביאור בין זכר לנקיבה מול כח החידוש לכח השמירה	
פנימיות והיצוניות	קסג
יצירת הסתכלות פנימיות וחיבור אמיתי, ההרגל והפנימיות לחיות את ההוה, ותפקיד המסגרת	
כי תבנה בית חדש	קעב
המחשבה הנכונה בבניית בית חדש שיהיה מקום לה' בשאיפה לשלמות	
גלות הנפש	קעז
יציאה מאפילה לאורה, הכרת הגלות, תפקיד הגלות ותהליכי הגאולה	
אלה שמות בני ישראל	קפו
משמעות שם האדם, ותכלית הנסיונות בגילוי הכוחות הפנימיים	
חיות מרוחניות	קצא
הדרך להתרומם לחיים רוחניים, מהות החיות חיי הנפש וחיי הגוף, מסירות נפש	
השגה וביטול	קצח
סדר העליה בשילוב של השגה וביטול, ומעלת הביטול	
לשקוד על דלתותי יום יום	רג
סדר העליה של האדם הוא אין סופי, ואינו כאמצעי	

- רח..... לרגעים תבחננו
חשיבות ניצול כל רגע מהזמן, ונצחיות המעשים
- ריד..... מהותם של ימי הרצון
שינוי נקודת הרצון גורר אחריו את כל האדם
- ריט..... מחשבת הרצון
הכח העצום של נקודת הרצון הפנימית, ועבודת ימי אלול
- רכג..... וקדשתו מכל הזמנים
הדרך להרגיש את קדושת השבת על ידי האמונה
- רכה..... כל בי עשרה שכינתא שריא
מעלת ההתחזקות בחבורה מעלת כל פרט והתועלת מההתאספות
- רלד..... כבשים של אש
חיוזוק לשמירה מפגעי הטכנולוגיה, גדרים מתוך שמחה ורצון חשיבות ההקרבה וההבדלה, וכח הציבור
- רמג..... מצדיקי הרבים ככוכבים
דברי חיוזוק והדרכה למלמדים ולמחנכים, המבט הנכון על התלמיד, מהותו של החינוך, ומעלת המלמד

תוכן עניינים מפורט

מה תיתן לי ו'אנכי' הולך ערירי..... יז

עבודת האדם לגלות שכינה במציאות הגשמית

הצדיקים מבקשים רק על צער השכינה / תאוות אברהם לגלות את ה'אנכי' בבריאה / גילוי אנכי - מציאות ה' ברורה / קניית הבכורה - להשכין שכינה בארץ

ושכנתי בתוך בני ישראל..... כג

מהותו של המקדש - ציווי הבורא, ובבניית המקדש הפרטי

טעות הבריונים שביקשו למסור נפש על המקדש / כל המהות והתוכן של המקדש הוא צווי ה' שמתקיים שם / קדושת המקדש אינה בעצם המבנה החיצוני / בלי הציווי אין את מהות המקדש / לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש / הבריונים טעו במה שנתנו ערך למבנה החיצוני של המקדש / אברהם אבינו הבין שהמעלה של כל מידה שהיא קיימת רק מכח ציווי הבורא / המקדש יכול להיות בליבו של כל אדם / יצירת טשטוש בציווי הבורא היא השורש לחורבן / הסתכלות חיצונית על הסיבות הטבעיות היא "חורבן המקדש" / לכל ענייני החורבן יש משמעות פנימית כמו בכל דברי התורה / בכח האדם לבנות בית המקדש בכל רגע באמצעות קיום ציווי הבורא / עיקר הדרך לבנות מקדש היא על ידי עבודת הלבבות / ניתן לחוש בקלות את הצער והאבילות על החורבן הפרטי של האדם

סבור למיבני בעין עיטם..... לו

השאיפה לשלמות בזמן ההתחלה, והדאגה בהמשך לכל הכלל

המקום הנכון לבניית המקדש / לקרב את חלקו של בנימין לחלקו של יהודה / השאיפה צריכה להיות למדרגה הגבוהה ביותר / הראשית היא "ויקחו לי לשמי" / חיבור כל המצבים עם המקדש / סולם העליה בעבודה המעשית מתחיל מלמטה למעלה / יחד עם השאיפה לשלמות, יש להתאים את דרך העליה לפי מקומו של כל יחיד / סולמות של עליה

"עולם המושגים" של הבריאה..... מג

"עולם המושגים", וביאור כיצד מעשי האדם משפיעים על הבריאה הגשמית

העבודה בבניית התיבה / הצורך לכלות במבול את כל הברואים / דור המבול גרמו במעשיהם השחתה גם לבעלי החיים ולארץ הגשמית / כח האדם להשפיע במעשיו על הבריאה הגשמית

י תובן עניינים מפורט מ אמת ודעת

/ אופן ההשפעה במעשיו על הבריאה הגשמית / מניעת כריתת העצים / "עולם המושגים" הוא עולם שכלי שממנו נובעת המציאות הגשמית / שינוי בעולם המושגים אינו נוצר על ידי פעולה חד פעמית פשוטה / ממצאי המושגים הראשונים / כשאדם ממצא מושג הוא מחדש את השורש לכל התוצאות שיהיו ממנו / השחתת עולם המושגים בדור המבול הצריכה 'בריאה מחודשת' / פתיחת מבועי החכמה בשנת ת"ר לאלף השישי / כח האדם לחדש מושגים ולהשפיע על המציאות הגשמית / בא אל התיבה - יצירת מושג של התבדלות מכל העולם המקולקל / דביקות בתורה תפילה ומצוות היא התיבה המצילה מקלקול העולם

חלקי הנשמה.....נד

נפש ורוח ונשמה מול מחשבה ודיבור ומעשה וקידוש הפעולות הגשמיות
חלקי הנשמה ודרכי הביטוי שלהם / מחשבה דיבור ומעשה משולבים זה בזה / סדר כניסת חלקי הנשמה באדם / תפקיד ועבודת האדם שהמח יפעיל את כל כוחות הגוף / חלוקת גוף האדם לשלושה חלקים / שלש התנוחות: עמידה ישיבה ושכיבה / חלוקת הפעולות לדרגות השונות / לרומם את החלקים הנמוכים שבו

לבושי הנפש.....ס

ביאור לבושי הנפש וכח ההתמודד, הכנה למצוה ולראש השנה בפרט כח ההרהור, ושמיעה מול ראייה
לבושי הנפש / שכבות ורבדים בנפש / ההרגל מחדיר את הלבוש בעומק פנימיות הנפש / השפעת הרהורי מצוה והרהורי עבירה גדולה מהשפעת המעשה עצמו / ההשפעה על פנימיות הנפש היא על ידי חזרה שוב ושוב / הרגשות מתעוררים רק על ידי כניסה לפרטים / הכח של השמיעה לעורר משינה ולכוון ולרומם את האדם אינו קיים בראיה / הכח של הראיה להחדיר לעומק יותר / ימי אלול - זמן ההכנה לבניית השנה הבאה במועדי תשרי

כל מצוותיך אמונה.....ע

יסודות ודרכי עבודה בקניית האמונה, החקירה והאמונה הפשוטה, השגחה פרטית ועוד מענייני אמונה
גדר מצוות האמונה / אמונה במחשבה דיבור ומעשה / האם יש מקום לחקירות באמונה / דרגת ההתבטלות שאחרי השגה גדולה מזו שלפניה / החובה להבין ולהעמיק ויחד עם זה להאמין בתמימות / האמונה היא במה שמעל ההבנה השכלית / כגודל האמונה כך גודל הנסיון בכפירה / אמונה בהשגחה פרטית של כל פרט בבריאה / ההשגחה פרטית באדם ניכרת יותר מבשאר הנבראים / האמונה מוטבעת בעצם נשמות ישראל / לכל אדם יש בנפש כח של אמונה למעלה מהשכל / פגם האמונה בחטא המרגלים / האמונה יוצרת דביקות בה' ומרוממת את דרגתו הרוחנית של האדם / לחיות עם מבט של אמונה

חיבור הפרט אל הכלל.....פר

מימוש השאיפה הגדולה על ידי מעשים קטנים, שלימות הכלל וחסרון הפרט
היופי בכללות שנעדר בפרטות / שליטת כוחות הרע רק בפרטים נפרדים / חיבור הפרט אל הכלל / הסיום כמהותו של הכלל / מימוש השאיפות באמצעות צעדים קטנים / הדרך אל פסגת הרוחניות עוברת דרך חצאי שקלים רבים

אמת ודעת ~ תוכן עניינים מפורט

יא

בא בימים.....פט

מהות הזמן ויחסו הפרט והכלל בו התיקון המיוחד בכל רגע מהזמן
הזמן הוא נברא / הזמן כמו חלונות / כל רגע בזמן הוא פרט מתוך תיקון שלם / כל רגע
בזמן הוא חומר נוסף מסוג אחר לצורך הבנין השלם / התמודדות עם זמן של קושי / השכל
מאפשר לתפוס זמן ארוך במהירות / ההבנה של השפעת המעשים היא רק כשומביטים בתמונה
רחבה / על ידי השכל אפשר לתפוס גם את העתיד / הבלי הזמן הם זמניים ולא מתקיימים
לנצח / חיבור פנימי גורם להתחדשות תמידית

ימי חיינו.....צה

משמעות החיים שמדי יום, תפקיד השינה וחיווק להשכמת שחרית
מטרת ותכלית השינה / כל יום הוא כח חיות אלוקי שניתן לאדם לתקנו / שינה כמיתה
ממש לחלק של אותו יום / השכמת שחרית וערבית / היום הוא 'שריג' ולא 'סל' / לשעבד
לבורא את המחשבה הראשונה של היום

בח י"ג המאחד.....קג

שלמות הי"ב הנגרמת על ידי הי"ג שאינו קבוע
סוד הי"ג הנעלם / המבנה השלם / י"ג הוא המחבר של כל הי"ב / י"ג כנגד יוסף / קריאת
הנשיאים בזאת חנוכה / קיום 'לא תנאף' ו'לא תגנוב'

עשרת המידות בנפש האדם.....קי

תהליך גאולת הנפש וכלל מידותיה והקבלת עשר מידות לעשר המכות
עשרת המכות - תהליך יציאת מידות הנפש מהגלות / המכות נועדו להשפיע על הנפש
ולהוציאה מן המיצר / מכת דם - מלכות / מכת צפרדע - יסוד / מכת כינים - הוד / מכת
ערוב - נצח / מכת דבר - תפארת / מכת שחין - גבורה / מכת ברד - חסד / מכת ארבה
- בינה / מכת חושך - חכמה / מכת בכורות - כתר / משמעות אות המטה שנהפך לנחש

המעשה רז והבינה אור.....קיה

מחשבה עצמית, והכנה לראש השנה
מעלת החשיבה העצמית על פני קבלה מאחרים / השגת קרבת אלוקים על ידי ניגוד בין
קרבה לריחוק / שילוב הניגודים בעבודה מקדם את האדם לשטחים חדשים / מהות המעשה
והמחשבה במצוות / המחשבה והכוונה מכניסים חיות במעשה הדומם / כל התוכן הרוחני
קיים במעשה הגשמי

כדרבנות ומסמרות נטועים.....קכד

השפעת לימוד התורה על תיקון המידות, וההקרבה למען התורה
התורה נמשלה לדרבן, מסמר, ונטיעה / מידות האדם כבהמה ועל ידי התורה ניתן לכוונם
לטוב / התורה נבלעת בליבו של הלומד על ידי שמחסר מתאוותיו / הכלי קיבול לתורה הוא
הרצון והתשוקה / הסיפוק היחידי לנשמה הוא מרוחניות / לחשוב בלימוד גם כשעוסקים
במעשים אחרים

לא בשמים היא ..... קל

דרכי קנין התורה, בהתגברות ובשאיפות גבוהות והתענוג והאור שבאים אחר היגיעה דעת אדם הראשון כדוגמא של מעלה ביצירת האש והפרד / תכלית האדם לחבר את העולם הנפרד לאור ה' / הפירוד כשהנפש הבהמית שולטת על האדם, והאור כשהוא מבטל עצמו בשני יצריו / השגת התורה היא רק באמצעות החלטה להתמסר ולהשקיע נגד כל המפריעים / דרך העליה היא באמצעות שאיפות מרוממות / משעה שאדם נכנס בים התורה היא מתרחבת ומתפשטת בלי גבול / השקיעות בלימוד במח ולב מכניסה את האדם לעולם של תענוג ונעימות דקדושה / רק התורה והמצוות יש להם קיום לנצח

הלומד ואינו חוזר למה הוא דומה ..... קלו

הדרכה לחזרות מועילות על הלימוד, גשגש השייכות, ספיגה פנימית ריבוי החזרות ותכיפות, והפחד לאבד מלימודו

אדם מעריך יותר דבר שכבר שלו / להילחם על החזרה כמי שדואג שלא יקחו לו דבר שלו / שלשה משלים בחשיבות החזרה / טעם שהזורע ואינו קוצר לא יקבל שכר על הלימוד הראשוני / עיקר ההשפעה על לבושי הנפש היא מהחזרה / צריך לפחד מלהפסיד את כל הלימוד / החזרה צריכה להיות מיד בסמיכות ללימוד / כדי לזכור צריך לחזור עשרות ומאות פעמים / המח מתרגל לזכור ועם הזמן נעשה קל יותר / החזרה היא יצירת מקום מקדש לה' בתוך האדם

ויאמר הנני ..... קמה

התבטלות גמורה לקיום רצון ה'

בשכר שש מצוות שעשה אברהם זכו בניו לששה דברים / הצלת לוט כדי להוציא נשמת רבא / מדוע נסיון העקידה היה לאברהם ולא ליצחק / הנסיון בעקידה היה אם אברהם יוותר על מידת החסד למען ה' / העבודה בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה / סדר הצמיחה של ישראל בשלשה שלבים / שילוב אתערותא דלעילא עם אתערותא דלתתא / עבודת אברהם בהוצאת נשמת רבא / הצמיחה היא רק על ידי מסירות נפש להתבטל לרצון ה' / על האדם להיות מוכן תמיד "הנני!" לקיים רצון ה'

מעשה איש ופקודתו ..... קנד

מימוש התפקיד הייחודי של האדם בתיקון העולם מול שמירת כלל המצוות, ובביאור בין זכר לנקיבה מול כח החידוש לכח השמירה

גילוי האור שוה ורק הכלים משתנים / כל המצוות נועדו לגלות אור אחד / "עד שאתה מצוה אותי עליהם, צוה אותם עלי" / לכל אדם תפקיד אישי לגלות גילוי ייחודי / התכלית שעבורה נשלח האדם לעולם היא התפקיד הייחודי שניתן לו / התפקיד הייחודי בבחינת 'אב' זכר, ושמירת התרי"ג מצוות בבחינת 'אם' נקיבה / מוכרחים להקדים את השמירה על המצוות לפני העיסוק בתפקיד הייחודי / "הנשים גודרות מה שאנשים פורצים" / החיבור האישי בתפקיד הייחודי הוא רק לאחר שהקומה התחתונה מבוססת היטב / מעשה פינחס נעשה בכח מצד האב / תפקיד המנהיג "להוציא" לפני "להביא"

פנימיות וחיצוניות.....קסג

יצירת הסתכלות פנימיות וחיבור אמיתי, ההרגל והפנימיות לחיות את ההוה, ותפקיד המסגרת

המלחמה לחיות את הרובד הפנימי של כל דבר / לבחון כל מעשה אם יש בו פנימיות / הסיבה שעשוי נקרא על שם היחס לצבע האדום / הסיבה שנשארים ברובד החיצוני - מחמת כח ההרגל / צדיק בן צדיק קשה לו יותר להתחדשות ושכירת ההרגל / עבודה פנימית משאירה רושם / המבחן אם יש פנימיות הוא כשנפרדים מהחיצוניות / בלק עשה בחיצוניות וקיבל שכר בחיצוניות / הדרך להעמיק בפנימיות היא להתמקד בהוה / התועלת במסגרת החיצונית לשמור בזמני משבר / הביצוע למעשה לא יכול להיות עם כללים

כי תבנה בית חדש.....קעב

המחשבה הנכונה בבניית בית חדש שיהיה מקום לה' בשאיפה לשלמות

ההכרזה בחנוכת הבית: בית זה מיועד לה'! / בית חדש אשר לא חנכו בקדושה / השאיפה מתחילה צריכה להיות בשלמות הראויה / צערו של בנימין היא הסיבה שנבנה המקדש בחלקו / הקדמת בית לה' היא על ידי חיזוק ועליה בכל המעשים / למקדש האמיתי אין צורה ותבנית קבועה, אלא על פי דבר ה' שבאותה שעה

גלות הנפש.....קעז

יציאה מאפילה לאורה, הכרת הגלות, תפקיד הגלות ותהליכי הגאולה

מלכות מצרים נמשלה לנחש / הודיה על היציאה ממצרים אחר שה' הכניס אותנו לשם / עיקר הגלות היא בנפש / ישראל במצרים לא הבינו שהם בתוך גלות / חסימה במעגל החשיבה / כשנמצאים בתוך הגלות לא מבינים כמה גדול השחרור בחוץ / קשיים ויסורים פותחים את הדרך ליציאה מגלות הנפש / היסורים מדכאים את הגופניות ומאפשרים להיות יותר רוחני / ההתמודדות בנסיון מוציאה לגילוי כוחות שגנוזים באדם / נסיונות מהעבר שביררו היכן האדם עומד באמת / המטרה של הגלות במצרים לחדש בישראל כוחות נפש שהיו גנוזים / המלחמה של יהודי בכל דור לצאת ממצרים! / היציאה מגלות הנפש היא תהליך תמידי

אלה שמות בני ישראל.....קפו

משמעות שם האדם, ותכלית הנסיונות בגילוי הכוחות הפנימיים

הכח הטמון בשמו של אדם / בשם טמון הכח של האדם / המשמעות של השם משתנה לפי עבודת האדם ולפי היכולת הטמונה בו / ההתמודדות בנסיון מוציאה לגילוי כוחות שגנוזים באדם / גילוי הכוחות שבשמות על ידי הגלות והקשיים

חיות מרוחניות.....קצא

הדרך להתרומם לחיים רוחניים, מהות החיות חיי הנפש וחיי הגוף, מסירות נפש

אדם יכול לתלות את חייו בדבר מסוים שבלי זה הוא כמת / חיות האדם מאוכל, נשימה, ותענוגי נפש / חיות הנפש מהניצוץ הרוחני שבכל דבר / חיות המח ממחשבות של דברי

חכמה וחיידושים / לבחור לקבל את החיות ממחשבות קדושות / לחיות שוב מרוחניות רק
על ידי מסירות נפש / התעלות מרוחניות לרוחניות גבוהה יותר

השגה וביטול..... קצח

סדר העליה בשילוב של השגה וביטול, ומעלת הביטול

דרך העליה היא בשילוב של השגה וביטול / הנסיון של אברהם לעלות מהשגה לביטול /
השמירה מנסיון בכפירה ע"י כח הביטול / חמורו של אברהם משה ומשיח / קיום מצוה
אחרי השגת הטעם מתוך ביטול לציווי הבורא / הנסיון הוא תהליך שינוי ארוך / ההבדל בין
גדלות לעליית העולמות

לשקוד על דלתותי יום יום..... רג

סדר העליה של האדם הוא אין סופי, ואינו כאמצעי

בעבודת ה' אדם תמיד עומד בדלת / שמחה ושינוי בגדים בזמן בר מצוה וחתונה / יש שלב
שעוסקים בבנין ויש שלב שעוסקים במנוחה וספגת השלב הקודם / העליה היא תהליך אין
סופי / הקב"ה עושה סולמות / תכלה שנה וקללותיה

לרגעים תבחננו..... רח

חשיבות ניצול כל רגע מהזמן, ונצחיות המעשים

הערך והחשיבות של ניצול כל רגע מהזמן / ההבנה שכל מעשה משפיע לנצח יוצרת תחושת
אחריות / הזמן כולו קיים אלא שיש לנו 'חלון' מצומצם להביט בו / כל פעולה נשארת קיימת
לנצח / בכל רגע יש נסיון חדש / בכל רגע יש עבודת ה' מסוג שונה / טענת היצר שההזדמנות
לא תחזור / עובדות בניצול הזמן

מהותם של ימי הרצון..... ריד

שינוי נקודת הרצון גורר אחריו את כל האדם

ימי הרצון בחודש אלול / השינוי בעת רצון הוא מחמת מקום העמידה שלנו / עת רצון הוא
זמן שיש כח לחדש את הרצון לטוב / הבחירה של האדם היא רק בנטיה דקה לצד הטוב
/ שלש מדרגות בחיבור האדם אל הקב"ה / לזכור תמיד כי הוא אבינו / הדין הוא קביעת
הכוחות שינתנו לשנה הבאה

מחשבת הרצון..... ריט

הכח העצום של נקודת הרצון הפנימית, ועבודת ימי אלול

למה עבירה לא מתבטלת ברוב מצוות / כח הרצון להרים את האדם גם ממקום נמוך /
שהתורה תהיה האירוע המרכזי של האדם / כשהמרכז הוא ברוחניות כל שאר הדברים
נעשדים חסרי משמעות / באלול צריך להתמקד רק בעבודת ה' / עבודת ה' באמת ולא
בשקר

וקדשתו מכל הזמנים ..... רכג

הדרך להרגיש את קדושת השבת על ידי האמונה

כדי להרגיש קדושה צריך להאמין בקיומה / האמונה בגשמיות סותרת לאמונה וההתקשרות לרוחניות / כשיש לאדם אמונה משפיעים לו בגילוי / קדושת השבת היא התבטלות אל הבורא בדומה לעבודת התפילה / תכלית התפילה להתבטל ולהתחבר אל ה'

כל בי עשרה שכינתא שריא ..... רכח

מעלת ההתחזקות בחבורה מעלת כל פרט והתועלת מההתאספות

עצם ההתאספות מביאה לאדם הארה רוחנית גדולה / כל אדם יש לו מה לקבל מאחרים / כל יחיד הוא 'אות' ומצירוף כולם נוצרים הפרשיות עם התוכן / רק על ידי צירוף של חבורה ניתן להצית את אור שלהבת העבודה / לכל אדם יש נשמה ייחודית שאין דומה לה / העליה של כל יחיד נזקפת לזכותם של הרבים / התועלת מקיבוץ כל דרכי העבודה

כבשים של אש ..... רלד

חיזוק לשמירה מפגעי הטכנולוגיה, גדרים מתוך שמחה ורצון חשיבות ההקרבה וההבדלה, וכח הציבור

תקנות בקדושה מועילות רק כשנובעות מהלב ומתוך שמחה / כבישת היצר היא קרבן של אש / כח הראיה וסכנתו / רגע של התגברות על רגשות הוא זמן מסוגל לבניית המקדש / היבדלות מהעולם ומהמונו / שמירה על נקיות ושימוש בדרך התורה / מי שכרוך בעבירה היא נעשית חלק מעצם חייו / הדרך לצאת מקלקול הנפש / מימוש רעיונות גדולים בירידה לפרטים קטנים / בנין המקדש נעשה מצירוף מעשים רבים של יחידים

מצדיקי הרבים ככוכבים ..... רמג

דברי חיזוק והדרכה למלמדים ולמחנכים, המבט הנכון על התלמיד, מהותו של החינוך, ומעלת המלמד

אחריות המלמד והשפעתו הגדולה על עתיד הילד / הקניית גבולות בצורה נכונה / תפקיד המלמד ללמד תורה עם חיבור להקב"ה / כגודל הקושי כך היכולת לעלות / כיצד הופכים ילד למקבל / המלמד אינו נלחם 'נגד הילד' אלא 'יחד עם הילד' / חשיבות האמון של המלמד ביכולותיו של הילד / השפעה עקיפה על נפש הבחורים / כבוד הדדי בין אנשי הצוות / חובת המלמד לראות בתפקידו מלאכת קודש

מה תיתן לי ו'אנבי' הולך ערירי

עבודת האדם לגלות שכינה במציאות הגשמית

הצדיקים מבקשים רק על צער השכינה

בפרשת לך לך אברהם אבינו ביקש מהרבונו של עולם "מה תתן לי, ואנכי הולך ערירי" (בראשית טו, ב.). ובספר **אור המאיר** (ע"פ הנ"ל, לך לך, ד"ה בפסוק ויאמר אברהם, ואילך, וראה שם, דרוש לר"ה, ד"ה וה' בך) כותב שבודאי לא היתה כוונת אברהם לבקש בנים עבור עצמו, שהרי "אותן התפילות שהצדיקים מתפללים, בודאי אינם משימים ליכם ונפשם לשאול מאתו יתברך חסרונם הגשמיים, כי אם כל עצמם וכוונתם להשלים חסרון עליון ולתיקון עולמות עליונים ולהוציא את השכינה מהגלות".

יסוד זה מבואר בהרבה ספרי חסידות, ובייחוד בספר 'אור המאיר' (שם), שם מבסס אותו באריכות, שהתפילה צריכה להיות רק על צער השכינה שמצטערת בכל צער של איש מישראל (סנהדרין מו ע"א), ולא על הצער הפרטי והאישי של האדם.

בעבר פגשתי יהודי חשוב שהיה חולה במחלת 'ניוון שרירים' ל"ע, ולא היתה לו יכולת להזיז שום איבר מאיבריו, אפילו לא את העיניים. כך כשדיברו עמו לא היה ניתן לראות עליו שום תגובה על מה ששמע. פעם אמרתי לו שבספרים הקדושים כתוב שצריך לחשוב בכל צרה על צער השכינה שיש בה. ואצלו יש המחשה שלימה לצער השכינה, משום שעיקר צער השכינה הוא שהקב"ה מוסתר בעולם ואינו יכול להתגלות כרצונו, כי העולם הזה הוא שהטבע שולט בו, ואין ניכרת ובולטת השגחת הבורא בו. שאם היתה השכינה מתגלית בעולם, לא היה שום ניסיון בעבודת הבורא. וכך גם מחלה זו רח"ל, שאין ניתן לשער כמה ייסורים יש לחולה בה, אשר שומע ורואה, ואינו יכול

להביע את עצמו בשום דרך שהיא. עליו לדמום לנוכח כל מה שייאמר לו או שיעשה בו, על אף שבמוחו מבין הוא היטב הכל. נמצא שהמחלה הזו היא המרכבה השלימה של הצער הזה. כה היו אלו דברי אליו, לנחמו מעט ביגונו וצעריו. ובענייננו יש בזה משל הולם להבין שייכות צער השכינה בהעלמתה בעולם הזה.

השתוקקות אברהם לגלות את ה'אנכי' בבריאה

אלא, מבאר בעל האור המאיר זצ"ל (לך לך, ד"ה אהבת), עיקר הבקשה של אברהם אבינו היתה שיהיה לו בנים כדי שיהיה אומה להקב"ה, "שידע שעתידי הקב"ה ליתן את התורה לעמו ישראל, וכל העולמות תלויים ועומדים על יום הששי, ואם לאו יחזור העולם לתוהו ובוהו, ולזה דאג לבו בקרבו ונרתע, ופתח דיבורו בהתחננו "מה תתן לי ו'אנכי' הולך עירי", כלומר כללות נתינת התורה הפותח ב'אנכי', הולכת עירי, ואין מי לקבלה, ופגם זה נוקב והולך ונוגע בכל העולמות".

הרצון של אברהם אבינו היה לבנות לרבנו של עולם דירה בתחתונים, והדרך היא על ידי שיהיה מי שיקבל את ה'אנכי' במתן תורה. אבל כל זמן שאין לו בנים, אברהם אבינו חשש שה'אנכי' "הולך עירי". העבודה של "אנכי הולך", ללכת ולקדם את הגילוי של ה'אנכי', יהיה 'עירי' בלי מי שיפעל אותו. לישראל יש את כח ההליכה וההתקדמות בגילוי ה' בעולם, ובלי שיוולדו לו ילדים לא תהיה אומת ישראל קיימת.

וזוהו שאמר אברהם אבינו, שאם 'אנכי', היינו גילוי אלוקות, 'הולך עירי', שאין מי שיגלה את האלוקות בעולם, אם כן 'מה תיתן לי'. היינו מה תועלת בכל מתנה טובה שהיא שאקבל. כי לא היה לו חפץ בנכסים ובממון, בקרקעות ובעבדים, בבנים ובנחת, ובכל אשר יבורך בו האדם, אלא לבו פעם בעוז למען גילוי האלוקות בעולם. לדידו של אברהם אבינו, אם אין עיקר זה של 'אנכי', אזי 'מה תיתן לי'. אין לי שום חפץ ורצון בכל אותן מתנות!

קודם הבריאה היה "ה' אחד ושמו אחד" (זכריה יד, ט) בלי שום מציאות אחרת, וכדי שתהיה מציאות של נפרדים ויכולת לעבוד את ה' מתוך בחירה, הדבר הראשון שנעשה הוא יצירת הסתר וכיסוי שלא רואים את הקב"ה בעולם.

ומעתה, על ידי לימוד התורה וקיום תרי"ג המצוות אנו מסירים את הערפל מהבריאה ומחזירים את הקב"ה לגילוי בעולם, עד שנזכה ל"מלאה הארץ דעה את ה'" (ישעיה יא, ט).

כשיהודי עושה מצוה הוא מגלה את רצונו של הקב"ה, ובוה הוא נעשה מרכבה לשכינה. וזה מה שאמרו (בר"ר מז, ו) "האבות הן הן המרכבה", שכל רגע היו עושים את רצון ה'. וזה תכלית עבודתנו, לפעול "יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה", ולגלות את ה'אנכי' של הקב"ה בתוך המציאות.

גילוי אנכי - מציאות ה' ברורה

חז"ל מתארים מה אירע בזמן שנאמרו עשרת הדברות במתן תורה (שבת פח ע"ב). "כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נתמלא כל העולם כולו בשמים". שואלת הגמרא: "וכיון שמדיבור ראשון נתמלא, דיבור שני להיכן הלך?", אלא "הוציא הקדוש ברוך הוא הרוח מאוצרותיו, והיה מעביר ראשון ראשון". ותמוה ביותר, הרי ריח אינו תופס מקום, ומה הבעיה לומר דיבור שני כשכל העולם מלא בריח בשמים.

והביאור הוא, בהקדם מה שמבואר בספרים שכל מצוות 'עשה' כלולות ב'אנכי', וכל מצוות 'לא תעשה' כלולות ב'לא יהיה לך' (ראה ספר התניא, פ"כ; פרי הארץ, תולדות; ועוד). **הגר"א** (שה"ש א) מבאר בזה את דברי המדרש "בשעה שאמר הקב"ה 'אנכי' נתקעה התורה בליבם, ובשעה שאמר 'לא יהיה לך' נעקר יצר הרע מליבם".

כשהקב"ה אמר במתן תורה 'אנכי', זה היה גילוי מלא של מציאות ה' בכל העולם, והרגישו אותו בחוש באופן שלא נשארה אפשרות לשום מציאות אחרת. ועל כך שואלת הגמרא "דיבור שני להיכן הלך?", מה שייך לצוות על 'לא יהיה לך' אחרי שכבר ברור כל כך ה'אנכי'. לא שייך לחטוא בשום חטא כשמציאות ה' כל כך ברורה! ולכן קודם שנאמר הדיבור השני, הוציא ה' רוח מאוצרותיו ויצר הסתר של הדיבור הראשון, ורק אז היה אפשר לומר את הדיבור השני של האיסורים 'לא יהיה לך'.

כמין דוגמא לזה, יש להביא ממעשה שסיפר השפת אמת זצ"ל (ראה אוצר דרשות ומאמרים, ח"ג, דרשה פד, עמ' עו), שבילדותו היה אצל הרבי מקאצק זצ"ל, ובעת

עריכת השולחן, בתוך כל הדוחק נעלם גביע כסף מהשולחן. כשהגיעו לברכת המזון, וחיפשו את הגביע ולא מצאוהו, נענה ר' פייבל המשמש ואמר "וכי מהו הפלא שנגנב הגביע, והלא הכל כאן הפקר". כי היו נכנסים ומסתובבים שם הכל בלא לסגור בפניהם ולהשגיח על מעשיהם. כשמוע זאת הרבי מקאצק, דפק בידו על השולחן, ונזדעק מיד: "הפקר?! והרי כתוב 'לא תגנוב'!". כעבור שלושים שנה, כשסיפר זאת השפת אמת, הפטיר וסיים כי עדיין זעקת הרבי מהדהדת באוזניו, כי חדרו מילותיו בלבו בתוקף עצום, ומאז והלאה ה"לא תגנוב" נתקע בליבו כל כך חזק, עד שממון של אחרים היה אצלו כמו מוקף בחומה בצורה של "לא תגנוב", שלא ניתן כלל לקחתו.

ואולם, גם כשהרוח מאוצרותיו של הקב"ה יצרה כיסוי והסתר על הדיבור של 'אנכי' ועל הדיבור של 'לא יהיה לך', אין הפירוש שהדיבור נעלם לגמרי, שהרי דברי ה' נצחיים הם וחיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים. אלא הדיבור קיים ומכוסה. ויש אפשרות להסיר את הכיסוי ולהתחבר לדיבור בשורשו. ואת זה אנו עושים בלימוד התורה וקיום המצוות, מגלים עוד ועוד מציאות ה' בעולם.

הדיבור הזה קיים בכל רגע, שכן הוא מציאות רוחנית שאינה כפופה למקום וזמן. אמנם קשה לנו לתפוס מציאות של דבר שמעל הזמן, אך המשל לזה הוא כמו מושג שכלי שאין לו קשר למערכת הזמן. דבר ה' הוא נעלה מהרובד הגשמי שיש בו שינוי זמנים ומקומות, והרי זה כאילו הדיבור קיים ברגע זה במציאות באותה מידה כמו במתן תורה.

קניית הבכורה - להשכין שכינה בארץ

את ה'אנכי' מצינו גם כשעשיו מכר את הבכורה ליעקב. כשיצחק אבינו רצה לברך את עשיו בברכות של שפע גשמי, יעקב הגיע ונטל את הברכות בערמה. מדוע יעקב כל כך רצה ליטול מעשיו את החלק בכורה? אמנם ההלכה היא שהבכור נוטל פי שנים, אבל אם היה זה רק ענין ממוני, קשה להבין מדוע יעקב רצה את זה. בפרט שהסתכן על כך מאוד, ואף גרם לעצמו בכך גלות ארוכה ביותר, שמאז לא ראה את פני אמו לעולם. ובאמת מבואר במדרש (בר"ר סג, יג; וראה רש"י בראשית, כה, לא) שיעקב חפץ בעבודה שיש לבכורות. ועדיין צריך ביאור. ועוד יש להתבונן, מדוע הסתובב הדבר בצורה כזו של ערמה שנראית דרך בלתי ראויה.

אמנם הביאור הוא, שליצחק היה כח להשרות שכינה בעולם הגשמי. הקב"ה אמר ליצחק (בראשית כו, ב) "אל תרד מצרימה, שכון בארץ אשר אמר אליך". ובמדרש (בר"ר סד, ג) ביארו "שכון בארץ" – עשה שכינה בארץ ישראל, הוי נוטע, הוי זורע, הוי נציב. דבר אחר, שכון בארץ – שכן את השכינה בארץ". כידוע, באגדה, כל מקום שנאמר בו 'דבר אחר', זו לא מחלוקת, אלא קומה נוספת והיבט נוסף. הכוונה היא שיבנה מקום גשמי, ועליו יביא את השראת שכינה. על דרך דברי הזוהר הקדוש (תזריע נ ע"א) שכאשר בונים בית חייבים להזמין אותו לקדושה ולומר בדיבור בפה שמקום זה מיועד לעבודת ה' [ונתבאר באריכות להלן, במאמר כי תבנה בית חדש].

את הכח הזה יצחק רצה להעביר לעשיו, וזהו החלק בכורה שהוא עבודה של "פי שנים", כלומר, הכח לגלות במציאות הגשמית את הרובד הרוחני, להשכין את ה'אנכי' בתוך המציאות. וזה העבודה שיעקב רצה לקנות מאת עשיו.

עשיו אמר ליעקב "הנה אנכי הולך למות", אני לא רוצה את ה'אנכי הולך'. ויעקב קנה ממנו את הכח הזה, והלך לאביו ואמר לו "אנכי עשיו בכורך", ומבארים חז"ל במדרש (בר"ר סה, יח) "אנכי עתיד לקבל עשרת הדברות, אבל עשו בכורך". ובפשט לא מובן כיצד עשרת הדברות קשורים לענין. אך לאור דברינו כוונת יעקב היתה לומר: לי מגיע הברכות על השפעת הגשמי, כי אני יכול להשרות בו שכינה ולגלות את הקב"ה בעולם הזה.

המדרש (בר"ר סו, ז) מפרש את הברכה "ויתן לך האלוקים – יתן בגשמיות, ויתן לך א-להותא", שתהיה לו גשמיות, ואחר כך יהיה לו כח להשרות בה שכינה.

בזה מבואר גם הסיבה שיעקב נטל את הברכות בדרך של ערמה. משום שהעבודה של גילוי השכינה בעולם הזה היא הנהגה מעין ערמה. כלפי חוץ נראה שהוא משתמש בגשמיות כדבר גשמי, ובאמת הוא מערים ולוקח הכל לרוחניות. כי זו עבודת הצדיקים בעולם, לקחת את הגשמיות החזקה כל כך בזה העולם, ולהשתמש בה לרוחניות ולעבודת ה', ובזה מנצחים את יצרם. כי עיקר העבודה בעולם הזה היא גילוי האלוקות בתוך הגשמיות, והדרך לכך היא בהתחכמות להוציא את הרוחניות המבוקשת מתוך הגשמיות. בכך נראה כאילו אין הבדל בין יעקב לעשיו, שניהם אוכלים ושותים, אבל

יעקב לוקח את כל הגשמיות והופך אותה לעבודה רוחנית, ובזה הוא משכין שכינה בארץ.

כך בכל מצוה שעושים, צריך לזכור שהמטרה היא לגלות את הקב"ה בעולם על ידי זה. וכן כשלומדים תורה, כל פרט שלומדים מגלה עוד מציאות של הקב"ה בבריאה. **התניא באגרת הקודש** (פכ"ו) מביא מחז"ל "כל העוסק בתורה ובמצות כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם", כל לימוד תורה מוציא את הקב"ה עוד קצת מהגלות, כביכול. וזו עבודתו של האדם, לרומם את מעשיו ולגלות אלוקות עוד ועוד, על ידי קיום המצוות כדבעי.

ושכנתי בתוך בני ישראל

מהותו של המקדש - ציווי הבורא, ובבניית המקדש הפרטי

טעות הבריונים שביקשו למסור נפש על המקדש

בתקופת חורבן בית שני היו שתי קבוצות מנוגדות בעם ישראל, הבריונים, ולמולם חכמי ישראל. במחשבה פשוטה נראה לנו שבודאי היינו מצדדים בעמדתם של חכמי ישראל, שכן הבריונים נהגו בפזיזות ובחוסר אחריות, הם איבדו עצמם בלא הגיון. לעומתם חכמי ישראל פעלו בחכמה ובצורה מחושבת להציל מה שאפשר, "תן לי יבנה וחכמיה" (גיטין נו ע"ב).

אולם באמת, כשמעיינים בספרי קורות הימים, מבינים שהבריונים לא סתם התעקשו, היתה להם טענה ניצחת! הם סברו שעבור השמירה על המקדש צריך למסור נפש עד המוות גם בלי חשבונות הגיוניים. מבחינתם, עם ישראל ללא בית המקדש אינו עם. מה היתה הטעות שלהם? מדוע חכמי ישראל לא הסכימו לטענה הזו?

כל המהות והתוכן של המקדש הוא צווי ה' שמתקיים שם

כדי להשיב על כך, נקדים ונברר מהו עניינו ומהותו של "בית המקדש". האם זהו הבנין הגשמי, או משהו אחר? צוהר בענין יפתח לנו באמצעות דברי החתם סופר, יחד עם דברי חז"ל בגמרא בשבת, וכדלהלן.

כאשר בנו את בית המקדש שינו לגמרי מהצורה של המשכן. וקשה, הרי נאמר בתורה (שמות כה, ט) "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וכו' וכן תעשו", ודרשו חז"ל "וכן תעשו – לדורות" (רש"י). והרי אין נביא רשאי לשנות מדבר המפורש בתורה, ואם כן, מדוע עשו את המקדש בצורה ששונה לגמרי מצורת המשכן?

מבאר החתם סופר זצ"ל (תרומה, ד"ה ככל [הב']; שו"ת חת"ס, או"ח, בסופו, ד"ה עד כאן דברי הרב; שו"ת חת"ס, יו"ד, סי' רלו), לא היתה כוונת התורה לומר "וכן תעשו" כמו צורת המשכן, אלא "ככל אשר אני מראה אותך – וכן תעשו", דהיינו, "שבכל פעם יעשו משכן ומקדש על פי מראה אשר איראה לנביא בנביאות". כי ביאורו הוא אשר "ככל אשר אני מראה אותך עתה, כן תעשו לדורות, על פי אשר אני מראה, בכל בנין ובנין אראה איך יעשה זה משונה מזה. אם כן הרי העיד הקדוש ברוך הוא מתחלה שישכיל בכתב מידו לנביאיו, ואין כאן דבר שחידשו נביאיו נגד דין תורה". הצורה תהיה תמיד "ככל אשר אני מראה אותך".

נצרך לזה גמרא פלאית במסכת שבת (לא ע"ב). מובא שם שהחיוב של 'סותר' הוא רק כשזה נעשה בצורה של "סותר על מנת לבנות במקומו". מקשה הגמרא: הרי במשכן היו סותרים במקום אחד ובונים במקום אחר, ואם כן במקור של מלאכת סותר מדובר על 'סותר על מנת לבנות שלא במקומו'! מתרצת הגמרא: "שאני התם, כיון דכתיב על פי ה' יחנו – כסותר על מנת לבנות במקומו דמי". קשה מאוד להבין זאת בדרך הפשט, הרי סוף סוף הבניה והסתירה היו בשני מקומות שונים.

כאשר מתבוננים בדברי החתם סופר ודברי הגמרא יחד, מבינים שלמקדש אין צורה מסוימת ואין מקום מסוים, אלא הצורה שהקב"ה קובע בכל רגע – זו הצורה של בית המקדש. המקום שהקב"ה קובע בכל רגע – זה המקום של בית המקדש.

כשנעמיק יותר, נבין שהמהות של המקדש אינה שייכת כלל לענין של צורה ומקום גשמיים, אלא הציווי של הקב"ה הוא גופא "מקום המקדש". כשיש ציווי ומקיימים אותו, זה עצמו מקדש לה'!

בשונה מהתפיסה הפשוטה שהיה מושג של מקדש בעולם המושגים [עוד נתבאר ענין זה להלן, במאמר "עולם המושגים" של הבריאה], והקב"ה גילה לנו על קיומו והורה שניישם אותו גם ברובד המעשי. האמת היא הפוכה: הקב"ה ציוה מה לעשות, וזה גופא יוצר את המציאות של המקדש.

לכן בכל מקום שסותרים ובונים את המשכן זה נחשב "מקומו", משום